

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ
НАУКОВА ЛАБОРАТОРІЯ «ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ВИХОВАТЕЛІВ»
НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ, ДОКТОРАНТІВ І
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

ОСВІТА МАЙБУТНЬОГО: СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ КОНТЕКСТАХ

збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної
конференції молодих учених

Одеса
Видавець Букаєв Вадим Вікторович
2026

DOI: <https://doi.org/10.24195/FutureEducation2026>

УДК 37:502.131.1

О-72

Рекомендовано до друку Вченою Радою
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол № 14 від 28.05.2026 року)

Матеріали друкуються в авторському варіанті

Освіта майбутнього: стратегія сталого розвитку в
О-72 європейському та національному контекстах : збірник
матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції
молодих учених. Одеса : Видавець Букаєв Вадим Вікторович,
2026. 110 с.

УДК 37:502.131.1

©ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО», 2026

Ірина Констянтинівна Мардарова
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної педагогіки,

Валерія Іванівна Мутаєвич,
студентка факультету дошкільної педагогіки та психології,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ТОЛЕРАНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У сучасному глобалізованому світі питання формування толерантності у підростаючого покоління набуває особливої значущості. Діти старшого дошкільного віку перебувають на етапі активного становлення особистості, коли закладаються основи світогляду та ставлення до оточуючих. Саме в цей період формуються базові уявлення про різноманітність людей, культур, традицій та цінностей. Толерантність як здатність приймати відмінності інших людей, поважати їхні права та свободи стає однією з ключових компетентностей, необхідних для успішної соціалізації дитини.

Проблема формування навичок толерантності у дітей старшого дошкільного віку розглядається у наукових дослідженнях М. Бикової, І. Бондаренко, М. Бучелі, Н. Громик, Т. Кременської, М. Пригодія, О. Максимової, Х. Семенюк, І. Фаловської, М. Федорової, Н. Череляні та інших.

Формування толерантності у дошкільному віці базується на розумінні її як комплексної якості, що включає когнітивні, емоційні та поведінкові компоненти. Це складний процес, який потребує системного підходу [7]. Основи толерантної поведінки формуються через емоційний досвід, наслідування поведінки дорослих та взаємодію з однолітками, що тісно пов'язано із розвитком емпатії та моральної свідомості дитини [2].

Сучасний етап становлення дошкільної освіти характеризується активним впровадженням цифрових технологій у освітній процес. Концепція виховання дітей в цифровому просторі визначає цифрові технології як потужний інструмент формування особистісних якостей, зокрема толерантності, за умови їх продуманого та цілеспрямованого використання [6]. Проблеми використання цифрових засобів з метою формування навичок толерантності старших дошкільників розкриваються у наукових доробках вчених С. Гарбар, Р. Вайноли, О. Негрій та інших.

Мета статті: розкрити особливості формування навичок толерантності у дітей старшого дошкільного віку засобами цифрових технологій.

М. Бикова [1] підкреслює, що підготовка майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до формування толерантності у дітей повинна відбуватися в контексті концепції «Нова українська школа», яка передбачає компетентнісний підхід. Толерантність розглядається як конкретну життєву компетентність, необхідну для успішної інтеграції дитини в суспільство. Формування толерантності у дошкільників є важливою складовою підготовки до життя в полікультурному суспільстві та передбачає розвиток емоційно-ціннісного ставлення до різноманітності людського буття [1].

За словами І. Бондаренко, формування навичок толерантності у дітей дошкільного віку є складним багатоаспектним процесом, який вимагає врахування вікових особливостей психічного розвитку дитини [2]. Дошкільний вік характеризується інтенсивним розвитком емоційної сфери, формуванням основ моральної свідомості та активним засвоєнням соціальних норм. Саме в цей період діти найбільш сприйнятливі до виховного впливу та здатні засвоювати складні соціальні поняття через емоційно забарвлений досвід.

Спираючись на дослідження М. Бикової та О. Максимової, «навички толерантності у старших дошкільників» визначаємо як сформовані вміння дітей демонструвати поважне ставлення до інших, приймати їхні індивідуальні особливості та здійснювати ефективну комунікацію з однолітками й дорослими незалежно від культурних, етнічних, фізичних чи особистісних відмінностей [1; 8]. «Формування навичок толерантності старших дошкільників» розуміємо як процес цілеспрямованого виховання здатності з повагою ставитися до інших людей, приймати їхні відмінності, співчувати та взаємодіяти мирно.

За О. Максимовою, А. Федоровою показниками сформованості навичок толерантності у дітей старшого дошкільного віку є: вміння співпрацювати, проявляти доброзичливість у спілкуванні та демонструвати толерантну поведінку у різних ситуаціях; вміння слухати, висловлювати власну думку з повагою до думок інших та уміти домовлятися; здатність оцінювати власну поведінку та помічати прояви толерантності у поведінці інших [8].

Звернімо увагу, що концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі, розроблена Р. Вайнолою, підкреслює кардинальні зміни в умовах розвитку сучасного дитинства [6]. Цифровий простір стає невід'ємною частиною життя дітей з раннього віку, впливаючи на формування їхнього світогляду, цінностей та поведінкових моделей, зокрема формування навичок толерантності у дошкільників. Це створює як

нові можливості для педагогічного впливу, так і додаткові виклики для педагогів дошкільної освіти (вихователів ЗДО).

Зауважимо, що цифрові технології в контексті дошкільної освіти охоплюють широкий спектр засобів: від простих мультимедійних презентацій та освітніх мультфільмів до складних інтерактивних ігор та віртуальних середовищ. За визначенням Р. Вайноли, цифрові технології в освітньому процесі розглядаються як сукупність методів, засобів та прийомів, що базуються на використанні комп'ютерної техніки, мультимедійних ресурсів та інтернет-технологій для досягнення педагогічних цілей [6].

Концепція виховання дітей в цифровому просторі визначає цифрові технології як потужний інструмент формування особистісних якостей за умови продуманого використання [6]. Отже, це передбачає створення цілісної системи, де кожен елемент від переглядання освітнього цифрового контенту до практичного завдання працює на досягнення мети формування стійких навичок толерантності.

Формування навичок толерантної поведінки у дітей старшого дошкільного віку здійснюється шляхом використання різноманітних освітніх засобів та інтерактивних методів. Ефективним є перегляд відеоматеріалів та віртуальних екскурсій, що ознайомлюють дітей із прикладами толерантної поведінки [3]. Після перегляду проводяться дидактичні вправи, під час яких діти вчаться розрізняти приклади прийнятної й неприйнятної поведінки.

Важливу роль відіграє перегляд мультфільмів [4] та прослуховування аудіоказок [9, 10] з позитивними моделями поведінки. Діти обговорюють сюжети, розігрують ситуації, відтворюючи поведінку, що ґрунтується на доброзичливості та повазі. Ефективним є також використання інтерактивних ігор Wordwall [5], у яких діти навчаються обирати правильні варіанти реагування в конфліктних ситуаціях, демонструють толерантність і здатність до співпраці.

Важливе місце займає організація обговорень у форматі кола, де діти навчаються уважно слухати, висловлювати думки з повагою до позицій однолітків. Під час парних і групових завдань дошкільники практикуються у конструктивному діалозі, вмінні домовлятися та знаходити компромісні варіанти взаємодії. Аналіз поведінки персонажів та педагогічних ситуацій [11] дозволяє дітям осмислити власну поведінку, оцінити її з позицій моральних норм та розпізнавати позитивні й негативні форми взаємодії.

Отже, проведене дослідження підтверджує, що формування навичок толерантності у дітей старшого дошкільного віку засобами цифрових технологій є ефективним та науково обґрунтованим напрямом сучасної дошкільної педагогіки. Цифрові технології відкривають нові можливості для формування толерантних навичок завдяки інтерактивності

та здатності моделювати різноманітні соціальні ситуації. Використання освітніх відеоматеріалів, віртуальних екскурсій, мультфільмів, аудіоказок та інтерактивних ігор створює емоційно насичене середовище, в якому діти природно засвоюють навички толерантності. Ефективність формування навичок толерантності залежить від поєднання цифрового контенту з традиційними формами роботи: обговореннями, рольовими іграми, аналізом педагогічних ситуацій. Така інтеграція дозволяє сформувати у дітей практичні уміння співпрацювати, проявляти доброзичливість, поважати думки інших та конструктивно вирішувати конфлікти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бикова М. Підготовка майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до формування толерантності у дітей в контексті концепції «Нова українська школа». *Теорії та технології інноваційного розвитку професійної підготовки майбутнього вчителя в контексті концепції «Нова українська школа»* : монографія. Суми, 2021. С. 39–60.

2. Бондаренко І. Виховання толерантності у дітей дошкільного віку. *«Новітні технології психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному навчальному просторі закладів загальної середньої освіти»* : Матеріали Всеукр. науково-практ. конф., м. Дніпро, 22–23 жовт. 2020 р. С. 261–266.

3. Віртуальні тури Україною на DISCOVER.UA. *Мандруй Україною Пам'ятки, 3D-тури, маршрути, гіді DISCOVER.UA.* URL: <https://discover.ua/virtual-tours> (дата звернення: 08.10.2025).

4. Гарбар С. В. Вплив дитячої мультиплікації на розвиток дітей старшого дошкільного віку. *Topical aspects of modern scientific research : Proceedings of VIII International Scientific and Practical Conference*, м. Tokyo, 18–20 квіт. 2024 р. С. 244–251.

5. Ігрові технології для дошкільнят. Ігрові технології в дитячому садку. Освітній проект «На Урок» для вчителів. URL: <https://naurok.com.ua/igrovi-tehnologi-dlya-doshkilnyat-igrovi-tehnologi-v-dityachomu-sadku-337889.html> (дата звернення: 23.09.2025).

6. Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі / Р. Х. Вайнола та ін. Київ : «Інтерсервіс», 2022. 51 с.

7. Кременська Т., Пригодій М. Виховання толерантного ставлення дітей старшого дошкільного віку до однолітків в умовах закладу дошкільної освіти. *Дошкільна освіта в епоху постмодернізму: європейський досвід, інноваційні практики* : Зб. тез учасників міжнар. online–марафону, м. Київ, 27–29 верес. 2022 р. С. 122–125.

8. Максимова О., Федорова А. М. Змістово-технологічне забезпечення виховання міжособистісної толерантності у дітей старшого

дошкільного віку. *Педагогічна освіта: теорія і практика: Збірник наукових праць*. 2023. С. 137–147.

9. Мультфільми, які вчать толерантності. Новини Умані: політика, туризм, спорт. URL: <https://www.umanportal.com/category/news/multfilmi-yaki-vchat-tolerantnosti> (дата звернення: 23.09.2025).

10. Найкращі українські АУДІОКАЗКИ для дітей. *АудіоКниги Українською*. URL: <https://4read.org/kazka/> (дата звернення: 08.10.2025).

11. Негрій О. Аналіз сучасних мультимедійних технологій як засобу розвитку когнітивної сфери особистості дошкільника. *Педагогічні науки та освіта*. 2022. XXXVIII–XXXIX. С. 69–75.

12. Lystopad O., Mardarova I., Lystopad N., Hudanych N. Innovative Activity as a Factor in the Professional Development of Preservice Teachers. *Modern vectors of science and education development in China and Ukraine: International annual journal*. Odesa: South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky, Harbin: Harbin Engineering University, 2025. Issue 11. P. 209–222. DOI: 10.24195/2414-4746-2025-11-19

Кудрявцева О. А., Мельничук С. В. ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО МОРАЛЬНІ НОРМИ У МОЛОДШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ПІД ЧАС ПЕРЕГЛЯДУ МУЛЬТФІЛЬМІВ.....	46
Листопад О. А., Кирилова Д. С. РОЗВИТОК СЛОВЕСНОЇ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ 5-6 РОКІВ У ПРОЦЕСІ СКЛАДАННЯ КАЗОК.....	51
Листопад О. А., Лучицька О. А. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТИ ЯК ЧИННИК ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ.....	55
Листопад О. А., Прокопчук А. С. ЕТИЧНА КУЛЬТУРА ВИХОВАТЕЛЯ ЯК ІНДИКАТОР ГУМАНІСТИЧНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПОЗИЦІЇ.....	59
Листопад О. А., Садовенко О. В. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ПРАВИЛА ДОРОЖНЬОГО РУХУ У ДІТЕЙ 6-7 РОКІВ	63
Мардарова І. К., Бондаренко С. О. СИСТЕМА РОБОТИ З ВИХОВАННЯ ЧУЙНОСТІ ДО ПРИРОДИ У ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ ПІД ЧАС ПРОГУЛЯНКИ	67
Мардарова І. К., Георгієва Т. С. СИСТЕМА РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО СЕБЕ І СВОЮ СІМ'Ю У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВИХ ІГОР	71
Мардарова І. К., Гуренко Ю. О. ЦИФРОВА ГІГІЄНА ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК СКЛАДНИК СУЧАСНОЇ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	76
Мардарова І. К., Казотій А. В. СЕНСОРНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ 3-4 РОКІВ ЗА ДОПОМОГОЮ МАТЕМАТИЧНИХ КАЗОК	81
Мардарова І. К., Кукузей А. І. СИСТЕМА РОБОТИ З РОЗВИТКУ МОВНОГО ЕТИКЕТУ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ СПІЛКУВАННЯ З ДОРОСЛИМИ І ДІТЬМИ.....	84
Мардарова І. К., Мутавчи В. І. ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ТОЛЕРАНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	89
Мардарова І. К., Тарасенко А. В. ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ДРУЖНЬОЇ ПОВЕДІНКИ У ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ЗДО.....	94